

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Idea Theologiæ Moralis

Petrus <a Sancto Josepho>

Coloniæ, 1648

VII. De obligatione legis humanæ.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38935

fessio est de jure divino, non autem ex institutione Ecclesie.

Posterior pars facile ostenditur, nam cum actus externus non possit ab homine poni, sine actu interno, ex hypothesis quod lex humana precipit actum externum, censetur etiam precipere internum, ad positionem externi necessarium, verbi causa, eo ipso quod lex civilis precipit, ut in tali casu cives arma sumant, ea censetur precipere, ut cives tunc velint arma sumere. Et cum Ecclesia habet, ut clerici officium recitent, consequenter precipit ut velint illud recitare: leges enim precipiunt actum externum humanum, & liberum, qualis esse nequit, nisi ab interno voluntatis actu oriatur.

Quares an lex humana precipiendo actum externum, censetur precipere internum, qui etsi non sit necessarius, ut externus existat in esse physico, est tamen necessarius, ut in esse morali constituatur. Responsio communis est affirmativa, quia lex humana precipit actus externos, quatenus spectant vel ad politicam gubernationem, vel ad religiosum cultum Deo debitum: ad hæc autem requiritur actus internus; quare etiam ille censetur præceptus. Hinc ad civiles contractus requiritur intentio contrahendi, & voluntas se obligandi, si hæc ad eorum valorem necessaria est. Et qui recitat horas canonicas, tenetur cum interna attentione & devotione eas recitare, ut latius dicitur lib. 4. cap. 2. ubi de horis canonicis.

CAPUT VII.

De obligatione legis humanæ.

RESOLUTIO I. *Lex humana potest obligare in conscientia, ita ut contra illam agentes peccent, etiam mortaliter. Hoc sufficienter videtur probatum capite precedenti resolutione 2. quare hic solum nonnulla observanda occurrunt, i. vim obligandi in conscientia, debere extendi ad omnem legem propriè dictam dicitur.*

dicitur enim lex à ligando, quia procedit ab habente potestatem ligandi, seu obligandi ad illius observantiam: Unde fit ut ii quibus imposita est, teneantur eam servare sub peccato.

Et hoc potest confirmari ex discrimine quod reperitur inter consilium, & legem: consilium enim non imponit obligationem agendi, vel non agendi: at lex, sicut & præceptum, eam imponit. Unde qui agit contra consilium non peccat, qui verò agit contra legem peccare censetur.

Notandum tamen 2. Duobus modis posse legem obligare in conscientia, nempe vel ad actum immediate præceptum, vel ad subeundam pœnam, quæ pro transgressione actus præcepti imponitur, quæ posteriori ratione, leges quæ pœnales dici solent, interdum obligant, ut infra explicabitur. Unde etsi regulæ & constitutiones Regularium non obligantes ad culpam, vel ad pœnam, propriè leges non sint, sed tantum ordinationes quædam, quibus ostenditur quid agendum, vel non agendum sit, quæ tamen altero ex his modis obligant, inter leges meritò numerari debent.

Notandum 3. Non esse excipiendas à prædicta regula, leges vetantes venationem, aut piscationem, aut gestationem quarundam vestium, vel armorum: si enim leges sunt, debent ligare, & obligare sub peccato sive mortali, sive veniali, juxta inferius dicenda. Aut si Superior declaret, se non habere intentionem obligandi, jam leges esse desinunt.

Notandum 4. Concessionem quibus permittuntur aliqua bona aut mala, non esse propriè leges cum ad malum, aut bonum permissum non obligent. Leges tamen dici posse, quatenus prohibitum est aliis, ne eos turbent, qui ejusmodi permissionibus uti volunt.

Notandum 5. Dicitur non posse, legem saltem tunc non obligare, quando Legislator non vult obligationem imponere; repugnat enim quòd præceptum impona-

imponatur alicui, à suo legitimo Superiore, & quod ille non teneatur obedire, cum obedientia Superioribus debita sit de jure naturæ, supposito quòd præceptum legitime imponant. Concedimus tamen superiorem posse efficere, ut lex ab eo statuta non obliget sub peccato mortali, sed tantum sub veniali, etiam si sit de materia gravi, ut postea ostendemus.

RESOLUTIO II. *Tunc lex non obligat, quando fundatur in falsa præsumptione facti alicujus particularis.* RATIO EST, quia ablato fundamento, quòd ei superstructum est statim per se corrui, & cessante fine legis, ipsa lex cessare censetur. Unde si non debes Titio, quod per falsos testes convinceris ei debere, non teneris solvere, & si ad solutionem compelleris, potes compensatione uti, si summam aliam rem traditam recuperare nequis. Et similiter, si quis conscius impedimenti dirimentis, censuris compellatur ad reddendum uxori debitum ille non tenetur, imò non potest reddere.

Nec refert, quòd Judex legitime sententiam proferat, juxta allegata & probata: cum enim à parte rei decipiatur, non tenetur Titius in foro conscientie, stare illius sententie, & dare alteri tanquam debitum, quod suum non est. Præsertim quia Judex non intendit obligationem imponere, quando præsumptio cum veritate non cohæret. Et quamvis accipiens non debitum peccet, non propterea cooperor illius peccato, sicut neque peccato usurarii, solvendo usuras, quæ illi non debentur: periculum enim incurrendi grave aliquod incommodum, in quo versaret, nisi obedirem sententie, sufficit ut licite eam exequi possim.

Quæres, an lex obliget, quando fundatur in præsumptione periculi, seu potentie quæ plerumq; ad actum reducitur, etsi factum in particulari cesserit. Respondeo affirmativè, quia quod non adfit periculum, in casu aliquo particulari: hoc est per accidens, cum generatim, & ut plurimum in similibus casibus pe-

C

riculum

riculum esse solet. Quare cum lex statuatur, ad tale periculum cavendum, sequitur eam obligare in singulis casibus. Unde etsi Ecclesia non præsumat fraudem, quoties matrimonium sine Parocho, & testibus celebratur, quia tamen in matrimoniis sic contractis, non raro fraus intercedit, ideo lex irritans matrimonia clandestina, extenditur etiam ad matrimonium clam sine fraude contractum, quod proinde nullius est valoris.

RESOLUTIO III. *Lex obligat ad culpam mortalem, quando concipitur verbis præceptivis, qualia sunt illa præcipio, jubeo, impero, &c. non autem si verbis feratur indifferentibus, cujusmodi sunt illa, volumus, decernimus, ordinamus, &c.*] **PRIOR PARS PROBATUR,** quia cum lex graviter possit obligare, ex communi sententia, ea non immerito videtur tunc habere talem vim, quando fertur verbis præceptivis, cum præceptum ex natura sua gravem obligationem inducat, saltem si versetur in materia gravi, & legislator non declaret, se non habere animum obligandi sub mortali.

Et quamvis hæc pars certior sit, quando lex nullam pœnam adjunctam habet, videtur tamen extendenda etiam ad legem præceptivam, quæ pœnas decernit pro transgressoribus; cum obligatio ad culpam non tollatur per obligationem ad pœnam, imo sapienter imponatur pœna, ut saltem timore illius caveatur peccatum, quod in præcepti violatione committeretur. Unde clerici pensionarii peccant, nisi quotidie recitent Officium Beatæ Virginis, simulque obligantur ad restitutionem fructuum.

Posterior pars ostenditur, quia cum favores sint ampliandi, & odia restringenda, non debemus gravem obligationem agendi subditis imponere, quando lex fertur verbis indifferentibus, seu quæ non satis indicant legislatorem habere intentionem obligandi; nisi ex usu, aut gravi aliqua circumstantia constet, legem illam obligare sub mortali,

tali, ut si viri docti, & prudentes communiter ita sentiant.

An autem ex gravitate pœnæ corporalis, per legē impositā, sufficienter deduci possit gravitas obligationis, non ita certum videtur; nam etsi authores cōmuniter affirmant, *oppositum* tamen non caret probabilitate; quia contingere potest, ut culpa coram Deo levis, aut nulla sit, & coram hominibus valde gravis, quæ proinde gravem pœnam mereatur, ut contingit verbi causa, si tempore obsidionis custodes murorū dormiant, & propterea morte puniantur, vel ad triremes damnentur. Non tamen dubito, quin ille peccet mortaliter, contra legem naturæ, qui imprudenter, & sine gravi causa exponit se periculo talem pœnam subeundi.

Nota, antedicta procedere de lege; cui gravis aliqua pœna temporalis adjuncta est. *Dubium* est autē, quid sentiendum sit, quando violanti legem imponitur gravis aliqua pœna spiritalis, qualis est verbi causa, excommunicatio major. *Respondetur* esse signū sufficiens obligationis sub mortali, quando ejusmodi pœna eo ipso incurritur, ut omnes tradunt, ubi de censuris, & à fortiori patet ex dictis, secus si censura non sit ipso jure lata, sed tantum præmissa aliqua monitione ferenda: cum enim tunc censura non feratur, nisi contumacia superveniente, ex ea non potest sufficienter colligi actum præteritum per se spectatum fuisse mortalem.

RESOLUTIO IV. *Non potest legislator, in materia levi, gravem obligationem imponere: potest tamen in materia gravi, obligare tantum sub veniali.* PRIOR PARS ostenditur, quia legislator non habet potestatem condendi leges iniquas & injustas, qualis ea esset; quæ in re levioris momenti, ad culpam mortalem, adeoque ad pœnas æternas obligaret. *Confirmatur*, quia ut lex humana recta sit, debet quantum fieri potest, divinæ conformari: at hæc in materia levi non obligat, nisi ad culpam venia-

Item, ut patet in mendacio jocosò, in furto unius oboli, &c.

Neque obstat, quòd in Religionibus prohiberi soleant sub gravibus pœnis, res minimi momenti, quæ enim secundum se videntur levia, talia non sunt spectato bono communi, ad quod valde conducunt, verbi causa, quòd nemo tali tempore, aut loco loquatur, & ita de aliis.

Posterior pars ea ratione suadetur, quia si lex non obligat, etiam in materia gravi, quando legislator vult ut non obliget, eo quòd obligatio pendet ex illius voluntate, ut fert communis sententia, quid obstabit quo minùs possit lex, in eadem materia obligare tantum sub veniali? Qui enim totam obligationem à lege tollere potest, potest & majorem partem, relicta minori. Confirmatur, nam jejunare, vel audire sacrum singulis diebus, est res gravis, & tamen negari nequit, quin possit superior ad hoc obligare subditos, sub culpa tantum veniali. Quemadmodum, ex multorum sententia, votum emittens in re gravi, potest ad culpam venialem se obligare.

Dices 1. Verum quidem est legem non obligare, imò non esse legem propriè loquendo, ex supradictis, nisi velit superior ut obliget: at posito quòd hoc velit, non pendet ab illo quòd multum, aut parum obliget, sed hoc peti debet à gravitate, vel levitate rei quæ præcipitur aut prohibetur. Sed contra, nam non obstante rei gravitate, potest superior omnem obligationem à lege auferre, ergo & eandem ad culpam venialem limitare poterit.

Dices 2. Tenetur pœnitens sub mortali, implere gravem satisfactionem, pro gravi peccato impositã, et si Confessarius nolit eum obligare nisi sub veniali. Ergo, &c. *Respondeo* negando consequentiam, & ratio discriminis est, quia pœnitens obligatur ad implendam satisfactionem, non tantum ex præcepto Confessarii, sed etiam ex præcepto divino, quo jubemur suscipiendo sacramenta quæcunq; ad eorum essentiam, vel integritatem spectant, apponere. **RE-**

RESOLUTIO V. *Lex humana interdum potest obligare cum periculo vitæ.*] RATIO EST, quia bonum commune præferendum est bono particulari: quare cum legislator ad bonum commune attendat, potest leges imponere obligantes ad actum, cui periculum vitæ adjunctum est, verbi causa, ad bellandum quando commune bonum reipublicæ id exigat. Unde fit ut, per se loquendo, ille graviter peccet, qui renuit obedire superiori, tale quid iusta ex causa præcipienti, etsi multi sint alii, qui idem præstare possent. Quia alioqui possent omnes ob rationis paritatem, excusari ab executione præcepti, quod haud dubiè in maximum reipublicæ damnum vergeret.

Dixi, interdum, nam ut plurimum lex humana nõ obligat, cum vitæ periculo: cum enim talis obligatio valde ardua sit, & de re moraliter impossibili, ab hominibus imponi non potest, sine gravi causa, quæ tunc tantum censetur habere locum, quando legis observatio magis conducit ad bonum commune, quàm conservatio propriæ vitæ; aut vice versa, quando legis violatio plus nocet bono communi, quàm propriæ vitæ amissio.

Unde addo, etsi lex humana obliget sub peccato mortali, ad sui observationem, ex eo capite sufficienter non argui eam obligare, etiam cum vitæ periculo, ut vel inde patet; quia sunt quædam præcepta legis naturalis, & divinæ per se obligantia ad mortale, quæ tamen non obligant, cum periculo vitæ, qualia sunt præcepta solvendi debitum, & confitendi integrè: ac probabile non est, quòd omnia præcepta humana magis obligent, quàm aliqua præcepta naturalia, & divina. Hinc, etsi fideles teneantur ex lege humana jejuna, & audire Missam sub peccato mortali, hæc tamen & similia non obligant, per se loquendo, cum gravi incommodo, nedum cum periculo vitæ, ut fert communis sententia. Dico, per se loquendo; nam si quis ex contemptu fidei, aut Ecclesiæ,

fidelem compelleret ad violationem jejunii, teneretur ille potius mortem subire, quam jejunium frangere.

Quæri hic potest, an consuetudo non comedendi carnes, jam diu apud Carthusianos vicens adeoque habes vim legis, obliget etiam cum mortis periculo. Respondet adhibita distinctione: nam si contingeret Carthusianum carere omni alio cibo teneretur ille, sub peccato mortali, carnibus vesci, ne repugnaret præcepto naturali, de conservanda propria vita: si autem alii suppetant cibi, non teneretur carnibus uti, et si in gravi ægitudine sit constitutus. Si quidem præceptum naturale tuendi propriam vitam, non ita obligat, ut teneamur sub gravi peccato assumere, quodcunque medium ad eam conservandam conducens; aliàs peccatum esset mortale, assistere peste laborantibus, cum probabili vitæ periculo, aut in bello exponere se mortis discrimini, pro obrinenda victoria. Cum ergo præceptum naturale in his casibus non obliget, poterit Carthusianus ex causa honesta, nimirum ut disciplina religiosa omnino intacta servetur, esum carniū negligere, etiam cum vitæ discrimine.

Addo probabilius esse, Carthusianum in eo casu non posse carnibus uti. Ratio est, quia cum Carthusianorum religio magno consensu approbet consuetudinem illam, non utendi carnibus, etiam in extrema necessitate, eaque vitæ asperitas ad bonum commune sanctissimi hujus instituti, non parum conducatur, hinc planè consequens videtur, ejusmodi consuetudinem graviter obligare, quotiescunque sine peccato observari potest. Quare cum possit sine peccato observari ab eo, qui ob ægitudinem versatur in mortis discrimine, ut ante dictum est, nihil impedit quin in eo statu positus eam teneatur observare.